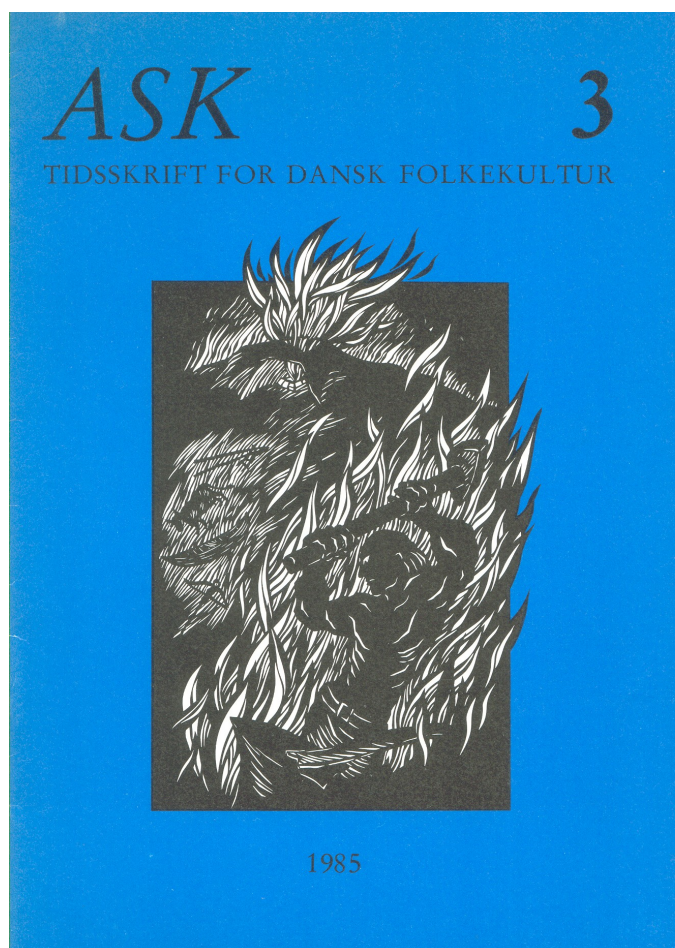

ASK

TIDSSKRIFT FOR DANSK FOLKEKULTUR

Udgav som sit nr.3 i 1985 et temahefte om det finske folkeepos Kalevala i anledning af fejringen af, at det var 150 år siden det første gang blev publiceret. En af artiklerne omhandlede den medalje, som plejeforældre til finnebørn fik af den finske stat. Om denne medalje har jeg skrevet lidt i min blog, og da jeg har observeret, at dette er et emne mange standser ved eller søger på, kunne denne artikel måske interessere de pågældende.

Indholds- fortegnelse:

Kalevalaåret i Danmark	3
Hvad er Kalevala? Olli Nuutinen	4
Kalevala 150 år Sigurd Klockare	6
Sampo. Carsten Bregenhøj	11
Mig og Kalevala. Anja Aino Kyllikki Hansen	16
Troen og verdens skabelse. Sylvi Piispanen	18
Kalevalas danske oversætter. Torben Nielsen	22
Kalevalafolkets forgørelse	24
Kalevalas land. Pertti og Helmi Virtaranta	26
Benignitatis Humanae Finlandia Memor. Per-Olof Johansson	28
Anmeldelser: Ulrika Wolf-Knuts: All världens epos	30
Fremtiden	32

Forsideillustration: *Ilmarinen smeder Sampo*. Papirsnit skåret af Anniki Tiirikkala, 1984

Benignitatis Humanae Finlandia Memor

Under 2. Verdenskrig kom adskillige finske børn til Danmark og Sverige på grund af de i enhver henseende vanskelige forhold i hjemlandet.

For Danmarks vedkommende ved man der på den måde knyttedes varige personlige kontakter mellem de to lande. Man aner et stort emne, mange forskellige skæbner. En svensk tv-film har med en dansk-svensk-finsk skuespillerinde i hovedrollen fremstillet en enkelt skæbne. Det følgende skal ikke handle om, hvor meget af denne historie der kan afdækkes af allerede skrevne afhandlinger og bøger.

Finland er i mangfoldige henseender fjernt fra Danmark i almindelig hverdag, selvom »nordisk samarbejde« »venskabsbyer« osv. prøver at råde bod herpå. Men i fyrrerne blev danskerne altså grebet af Finlands skæbne i den grad, at de tog dets børn til sig.

Hvordan holde dette i live, – bagefter. Finland udgav en medalje som tildeltes alle, som havde bidraget med hjælp »för de nödlidande i Finland åren 1941–46«.

»Benignitatis Humanae Finlandia Memor« – står der på den. Med fulgte et dokument med foto af medaljen og underskrevet af præsidenten Paasikivi og socialministeren Matti Janhunen. I facsimile. Allerede i 1943 havde den daværende præsident Risto Ryti sendt en lignende tak, dog uden medalje.

Jeg tror den medalje virkede i hvert fald i mit barndomshjem. Ikke på nogen selvgod måde, men som en forbindelse til Finland.

Jeg blev selv født i 1942. I forvejen havde mine forældre 4 børn. På denne tid altså desuden »et finnebarn« som det kaldtes. Jeg blev den direkte årsag til, at vedkommende blev anbragt hos andre.

K... kom en månedstid før mig. Det kan jeg gætte mig til ud fra fem bevarede breve. Det første er fra januar 1942, det sidste fra maj 42.

Om sommeren havde vi også et feriebarndom fra København, og det var udsigten til så mange børn på et sted, der fik den dame som havde opsyn med indkvarteringerne til at tilråde, at K... fik et andet plejehjem. Også det næste sted var han kun kortere tid, fordi denne nye familie ønskede at adoptere K..., hvilket hans forældre dog ikke ønskede. Så ved jeg ikke mere om hans historie, jeg mener, der har været kontakt med ham, da han var voksen, måske var han på besøg. Jeg hilste i hvert fald ikke på ham, og har selvfølgelig ikke nogen erindring om ham fra fyrrerne.

Men han blev altid omtalt som een i familien, og vel fik han føden og klæderne, man har altid følt han gav noget igen.

De to første breve er skrevet på finsk, men vedlagt en svensk oversættelse. I det første brev oplyser forældrene om, at det er en finsk lotte, der oversætter brevene. En dag faldt jeg i snak med en fjernere slægtning, som er svensk –finne, og det viste sig, at hun har været på et bureau, der oversatte breve fra finsk til svensk og vice-versa. Det var heldagsarbejde, med mange små tragedier: når breve var adresseret til »Med venlig hilsen« – fordi modtageren havde troet, at det var navnet.

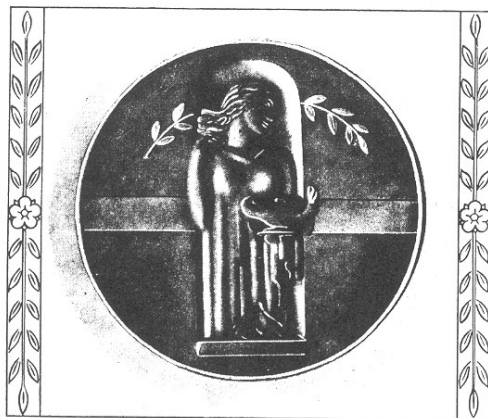
Brevene fra K...’s forældre er ikke særlig indholdsrige, men rørende udtryk for de betænkeligheder familien har haft ved at sende et 7–8 års barn så langt ud i verden. »Vi har det alle godt. Vi savner sådan vor dreng. Længes han hjem? Hjemme var han altid glad og livlig. Vi vil gerne vide, hvad han foretager sig i dagens løb. Kan han være ude og lege?« Næste brev er vendt direkte til K..., dels med spørgsmål og formaninger, og en opfordring til at lære dansk. Dette brev indeholder også en særlig afdeling til lotten, men den er ikke oversat.

De sidste tre breve foreligger kun på svensk, og deraf de to sidste vist skrevet af K...’s far selv. Lærte han sig svensk i den anledning?

I det tredje brev er krigens elendighed omtalt ganske kort »De kan ikke forestille Dem hvor lykkelige vi følte os her, da vi fik vor søn afsted, så han ikke behøver se alt her, I forstår nok godt, hvordan det er her i Finland nu, hvor det er ganske knapt med alt.«

Det fjerde brev er fuldt af bekymringer, fordi forældrene synes det er så længe siden man har fået et brev. Er K... rask? Går han allerede i dansk skole, som de har skrevet i aviserne? Forstår han allerede dansk?

I det femte brev ånder forældrene lettet op. For nu kom der brev med fotografier, og deraf fremgik det jo, at han både havde tøj på kroppen og havde lagt sig ud. Det er åbenbart ikke fremgæet af brevene, at der var kommet et barn mere i familien, da der hentydes til de fire »egne børn«. K...’s lillebror har set storebror i Danmark på fotografierne, og det har givet ham mod på også at tage afsted. Det har lugtet lidt af slaraffenland. I Danmark er det efter hjembyens målestok allerede sommer, der har man endnu –10°. Det er den 10. maj 1942.

Hr. Arvid ochansen og Frue

HAR FÖRLÄNATS MEDALJEN
BENIGNITATIS HUMANÆ
FINLANDIA MEMOR

SÅSOM BEVIS PÅ ERKÄNSLA
FÖR UPPOFFRANDE ARBETE
FÖR DE NÖDLIDANDE I FIN-
LAND ÅREN 1941-1946

HELSINGFORS, DECEMBER 1946

REPUBLIKENS PRESIDENT

J. K. Paasikivi

SOCIALMINISTER

Matti Jankunen

Som tak modtog plejeforældre til »finnebørn« ovenstående dokument samt den afbildede erindringsmedalje. På bagsiden af medaljen findes den latinske titel: til erindring om humanitær hjælp til Finland.

Så lægger jeg brevene ned til de officielle dokumenter. Taler med mine brødre om ham. Han blev vist en kendt idrætsmand. Storebror følte sig under en vis beskyttelse, når han fulgtes med 2-3 år yngre K..., der forstod at slå fra sig. Det var heldigvis altså iøvrigt en udramatisk historie, selvom den psykologisk må have været dramatisk nok for hovedpersonen. Nogle finnebørn blev her og blev adopteret, jeg

kender een, og fordi han var en god kammarat fik det fremmedartede i hans navn en god klang. Vi har en finsk venskabskommune, som har skænket os en badstue engang i tressernes begyndelse. Idag er den for dyr at bruge, men det er en gave og ingen ved hvad de skal stille op med den. Jeg vil foreslå, at vi indretter den til et museum en miniature for finnebørnene.

poj

ASK

Fremtiden

Folkelighed forbinder vi med fortid eller døgnfluer. Og den folkelige beskæftigelse med historien kaldes nostalgi. Det er synsvinkler, vi også med dette nummer af ASK ønsker at modarbejde.

I år udkommer en oversættelse af det finske folkedigt Kalevala igen på dansk. Det har bud til langt flere end de studerede røvere. Det bringer i sig selv bud fra et fjernt folks historie. Og vi opnår der igennem kontaktmuligheden med nutidens finner, forudsætningen for en samtale ændres og uddybes.

I sit hjemland er Kalevala folkedigtet over alle andre. Det ikke-folkelige ved dets omfang, trylledigtene og dets metriske opbygning, som jo idag er »historisk«, modarbejdes i hjemlandet fra barneårene. På os virker det umiddelbart meget specielt og besværligt, mens det er grundmuret hverdag og fællesskabets rødder i Finland.

Hvad kan denne fortælling gøre i dansk folkelig sammenhæng?

Som altid, når vi møder noget fremmed, kan det skærpe bevidstheden og forståelsen af vort eget. Vi får behov for at hente vor egen mytologi ud af kosteskabet. Men skal folkelighed overleve

med sin positive klang i Grundtvigs Danmark, så må vi lære at se folkelighed i det fremmede.

Der kan være genkendelige træk, som eventyrene har noget internationalt. Der kan også være særtræk, som vi måske ikke skal overtage, men kende som led i det almenmenneskelige fællesskab.

I fremtiden ligger Kalevala som en mulig indfaldsvinkel for os, som det har ligget der i næsten 80 år. Betegnende nok er det illustreret af en i Danmark boende finne, Annikki Tiirikkala. Som hendes forsideillustrationer til de tre første numre af dette tidsskrift vidner om det, er hun det levende vidnesbyrd om den samtidige beskæftigelse med både nordisk mytologi og Kalevala.

Billeder har altid været det forbindende i nordisk kultur, og vi tror, at det er med Annikkis billeder, at Kalevala idag vil bæres ud til en større kreds og sikres et videreliv i dansk kultur. Det som ikke får plads i vor erindring, lever slet ikke. Kalevala forvandlede ved at blive samlet, men overlevede netop derved. Når vi udsender dette temanummer er det vort beskedne bidrag til fortsættelsen af den proces. Kalevala er et mægtigt erindringsstof, der maner os til eftertanke.

poj.